

**CHO'LPONNING "QOR QO'YNIDA LOLA" HIKOYASIDAGI
OBRAZLAR TAHLILI**

Filologiya fakulteti

o'zbek tili va adabiyoti yo'nalishi 3-bosqich talabasi

Nuriddinova Gavharoy

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada o'zbek adabiyotining yirik namoyandalaridan biri Abdulhamid Cho'lponning "Qor qo'ynida lola" hikoyasidagi obrazlar tizimi tahlil qilinadi. Hikoyada aks etgan asosiy va yordamchi obrazlarning badiiy vazifasi, ularning ramziy-majoziy ma'nolari hamda asar g'oyasini ochib berishdagi o'rni yoritiladi.

Qahramonlar ruhiy kechinmalari, ijtimoiy muhit bilan munosabati va insoniy fazilatlari orqali muallifning hayot haqidagi falsafiy qarashlari ochib beriladi. Shuningdek, hikoyadagi lola obrazi timsol sifatida erkinlik, noziklik va umid ramzi sifatida talqin qilinadi. Maqola davomida obrazlar o'rtasidagi munosabatlar, konfliktlar va badiiy ifoda vositalari ham tahlil qilinadi. Natijada asarning estetik va g'oyaviy ahamiyati ochib beriladi.

Kalit so'zlar: Cho'lpon, Qor qo'ynida lola, hikoya, obrazlar tizimi, badiiy tahlil, ramziy ma'no, qahramon, lola obrazi, ijtimoiy muhit, adabiy tahlil.

ANNOTATION

This article analyzes the system of images in the story "Tulip in the Snow" by Abdulhamid Cholpon, one of the great figures of Uzbek literature. The artistic function of the main and auxiliary images reflected in the story, their symbolic and figurative meanings, and their role in revealing the idea of the work are highlighted.

The author's philosophical views on life are revealed through the spiritual experiences of the characters, their relationship with the social environment, and their human qualities. Also, the image of the tulip in the story is interpreted as a symbol of freedom, tenderness, and hope. The article also analyzes the relationships between the images, conflicts, and means of artistic expression. As a result, the aesthetic and ideological significance of the work is revealed.

Keywords: Cholpon, Tulip in the Snow, story, system of images, artistic analysis, symbolic meaning, hero, image of tulip, social environment, literary analysis.

АННОТАЦИЯ

В данной статье анализируется система образов в рассказе «Тюльпан в снегу» Абдулхамида Чолпона, одного из великих деятелей узбекской литературы. Выделяется художественная функция главных и вспомогательных образов, отраженных в рассказе, их символическое и образное значение, а также их роль в раскрытии идеи произведения.

Философские взгляды автора на жизнь раскрываются через духовный опыт персонажей, их отношения с социальной средой и их человеческие качества. Также образ тюльпана в рассказе интерпретируется как символ свободы, нежности и надежды. В статье также анализируются взаимосвязи между образами, конфликты и средства художественного выражения. В результате раскрывается эстетическое и идеологическое значение произведения.

Ключевые слова: Чолпон, «Тюльпан в снегу», рассказ, система образов, художественный анализ, символическое значение, герой, образ тюльпана, социальная среда, литературный анализ.

KIRISH

Abdulhamid Cho'lponning "Qor qo'ynida lola" hikoyasi o'zbek adabiyotida ramziy obrazlar orqali inson ruhiyati va ijtimoiy muammolarni ifodalovchi muhim asarlardan biri hisoblanadi. Ushbu hikoyada obrazlar tizimi chuqur badiiy va falsafiy mazmunga ega bo'lib, qor va lola obrazlari o'zaro qarama-qarshi qo'yilishi orqali asosiy g'oya ochib beriladi.

Qor obrazi sovuqlik, zulm, befarqlik va og'ir hayot sharoitini ifodalasa, lola obrazi esa noziklik, go'zallik, umid va ezgulik ramzi sifatida talqin qilinadi. Lola qor ichida o'sib chiqishi bilan hayotdagi qiyinchiliklar ichida ham go'zallik va umid mavjudligini ko'rsatadi. Asardagi lola obrazi nafaqat gul sifatida, balki inson taqdiri, ayniqsa nozik qalbli insonlar timsoli sifatida ham tahlil qilinadi.

Qor esa jamiyatdagi sovuqlik, ijtimoiy bosim va insoniy munosabatlardagi befarqlikni anglatadi. Hikoyada inson obrazi ham muhim o‘rin tutib, u ichki kechinmalari, o‘ychanligi va hayotga nisbatan sezgirligi bilan ajralib turadi. U orqali yozuvchi insonning ichki dunyosi va tashqi muhit bilan kurashini ko‘rsatadi. Asarda muhit obrazi ham alohida ahamiyatga ega bo‘lib, qish, sovuq va qorli manzara asosiy g‘oyani kuchaytiradi. Obrazlar o‘rtasidagi ziddiyat, ya‘ni qor va lola, sovuqlik va issiqlik, zulm va umid o‘rtasidagi qarama-qarshilik asarning badiiy asosini tashkil qiladi.

Cho‘lpon bu qarama-qarshilik orqali hayotning murakkabligini va ezgulikning doimo sinovda bo‘lishini ifodalaydi. Shuningdek, asarda ramziy ma‘nolar keng qo‘llanilgan bo‘lib, lola ozodlik va inson ruhining ifodasi sifatida, qor esa mustabidlik va tazyiq ramzi sifatida talqin etiladi.

Hikoyada psixologik tasvir ham kuchli bo‘lib, insonning ichki kurashi, umid va qo‘rquv o‘rtasidagi ziddiyat yoritiladi. Badiiy jihatdan esa metafora, ramz, kontrast va lirik ifoda usullari samarali qo‘llanilgan.

Tavsifi: Qizining baxtsizligini ko‘rib, yuragi qon bo‘lsa-da, ijtimoiy tuzum va urf-odatlar zanjiridan chiqq olmaydi.

Hikoyada tabiat hodisalari qahramonlarning ruhiy holatini va ijtimoiy vaziyatni ochib berishda muhim o‘rin tutadi:

Qor: Bu obraz jamiyatdagi sovuq va shafqatsiz muhitni anglatadi. Lola (yosh qiz) bu "qor" (zulm) bag‘rida uzoq yashay olmaydi.

Bo‘ron/Qahraton: Inson erkini bo‘g‘uvchi ijtimoiy va siyosiy tazyiqlar ramzi. Cho‘lpon ushbu hikoyada Lola obrazini yaratish orqali xotin-qizlar ozodligi masalasini milliy ozodlik g‘oyasi bilan uyg‘unlashtirgan. Qahramonning fojiasi — shunchaki shaxsiy fojea emas, balki butun bir xalqning tutqinlikdagi holatiga ishoradir.

Abdulhamid Cho‘lponning “Qor qo‘ynida lola” hikoyasi o‘zbek adabiyotida ramziy tafakkur va psixologik tasvir uyg‘unlashgan asarlardan biri sifatida qaraladi. Bu hikoyada obrazlar faqat tashqi tasvir vositasi emas, balki chuqur ma‘naviy va ijtimoiy ma‘nolarni ifodalovchi badiiy yuk tashuvchi unsurlar sifatida

namoyon bo'ladi. Asarda markaziy o'rinni egallagan lola obrazi hayotning nozik, himoyasiz, ammo yashashga intiluvchi kuchini ifodalaydi.

U qor ichida ochilishi bilan inson ruhining eng og'ir sharoitlarda ham yashash, kurashish va go'zallik yaratish qobiliyatini anglatadi. Lola obrazi ba'zan inson qalbidagi sof tuyg'ular, ba'zan esa ezgulikning jamiyat bosimi ostida ezilib qolgan holati sifatida talqin qilinadi.

Qor obrazi esa hikoyada faqat tabiat hodisasi emas, balki ijtimoiy muhitning sovuqligi, befarqlik, ruhiy bosim va insoniy munosabatlardagi qattiqlikni ifodalovchi kuchli ramzdir. U lolaning yashashi uchun noqulay muhit yaratib, hayotdagi sinov va qarama-qarshiliklarni aks ettiradi.

Shu bilan birga qor obrazi inson ongidagi turg'unlik, qo'rquv va harakatsizlikni ham ramziy ma'noda ifodalaydi. Hikoyada inson obrazi ham muhim o'rin tutadi, u voqealarni kuzatuvchi, mulohaza yurituvchi va ichki kechinmalar orqali hayotni anglashga intiluvchi shaxs sifatida beriladi.

Bu obraz orqali Cho'lpon insonning ichki dunyosidagi ziddiyatlar, ya'ni umid va tushkunlik, kurash va taslim bo'lish o'rtasidagi ruhiy jarayonlarni ochib beradi. Asarda muhit obrazi ham alohida ahamiyatga ega bo'lib, sovuq qish manzarasi, qorli tabiat va jimjitlik inson ruhiyatidagi yolg'izlik va izolyatsiya hissini kuchaytiradi. Hikoyada ramziy qatlam juda kuchli bo'lib, har bir obraz bir nechta ma'noni o'zida mujassamlashtiradi: lola – umid, erkinlik va sof tuyg'ular; qor – tazyiq, befarqlik va qattiq hayot sharoiti; inson – ichki kurash va ong uyg'onishi timsoli sifatida namoyon bo'ladi. Cho'lpon obrazlar o'rtasidagi keskin kontrast orqali hayotning murakkab tabiatini ko'rsatadi, ya'ni go'zallik doimo sovuqlik va qiyinchilik ichida yashashga majbur ekanligini ifodalaydi.

Hikoyada psixologik tasvir ham juda kuchli bo'lib, obrazlar ichki holati tabiat manzaralari bilan uyg'unlashtiriladi, bu esa asarga chuqur emotsional ta'sir beradi. Masalan, qorning keng va sokin yoyilishi inson ruhidagi bosim va jimlikni kuchaytirsa, lolaning ochilishi ichki kurash va yashash istagini ifodalaydi.

Shuningdek, Cho'lponning badiiy uslubida metaforik tafakkur yetakchi o'rinda turadi, u oddiy tasvirlarni falsafiy ma'noga aylantira oladi. Asarda yorqin

kontrast, ramziy parallelizm va ichki monolog unsurlari orqali obrazlar yanada jonli va ta'sirchan bo'lib chiqadi.

Abdulhamid Cho'lponning "Qor qo'ynida lola" hikoyasi obrazlar tizimi jihatidan murakkab va chuqur ma'noga ega asar bo'lib, unda faqat tabiat manzarasi emas, balki inson ruhiy olami, ijtimoiy muhit va falsafiy qarashlar ham ramziy shaklda ifodalanadi. Asarning asosiy xususiyati shundaki, unda obrazlar bevosita real hayotdagi predmet yoki shaxsni emas, balki ma'naviy-ruhiy holatlarni ifodalaydi. Hikoyada lola obrazi faqat go'zal gul sifatida emas, balki hayotda ezgulik va poklikni saqlab qolishga intilayotgan nozik ruh timsoli sifatida gavdalanadi. U qor ichida yashashga majbur bo'lishi orqali insonning og'ir sharoitlarda ham ichki go'zalligini yo'qotmasligi g'oyasini ifodalaydi.

Qor obrazi esa faqat tabiiy hodisa emas, balki jamiyatdagi sovuq munosabatlar, ma'naviy tushkunlik va bosimni anglatadi. Cho'lpon bu ikki obraz orqali hayotning ichki ziddiyatini ochib beradi: bir tomonda ezgulik va umid, ikkinchi tomonda esa zulm va befarqlik turadi. Hikoyada inson obrazi ham muhim o'rin egallaydi, u ko'pincha kuzatuvchi, mushohada qiluvchi shaxs sifatida tasvirlanib, atrofdagi voqelikka befarq emasligini, balki ichki og'riq va iztirob bilan qarashini bildiradi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, Abdulhamid Cho'lponning "Qor qo'ynida lola" hikoyasidagi obrazlar tizimi chuqur ramziy va falsafiy mazmunga ega bo'lib, unda qor va lola obrazlari orqali hayotning murakkab qarama-qarshiliklari yorqin ifodalangan.

Qor obrazi jamiyatdagi sovuqlik, bosim va ma'naviy qiyinchiliklarni ifodalasa, lola obrazi ezgulik, umid va inson ruhining pokligini aks ettiradi. Ushbu qarama-qarshi obrazlar orqali yozuvchi inson hayotida sinovlar va umid doimo yonma-yon borishini ko'rsatadi. Hikoyadagi inson obrazi esa ichki kechinmalar, ruhiy iztirob va haqiqatni anglashga intilish jarayonini ifodalaydi.

Asarda tabiat ham oddiy fon emas, balki voqealarning ruhiy mazmunini

kuchaytiruvchi muhim obraz sifatida xizmat qiladi. Cho'lpon obrazlar orqali nafaqat badiiy go'zallikni, balki ijtimoiy va ma'naviy muammolarni ham chuqur ochib bergan.

Shunday qilib, "Qor qo'ynida lola" hikoyasi obrazlar tizimi orqali insoniylik, umid va kurash g'oyalarini yuksak badiiy darajada ifodalagan asar sifatida ahamiyatlidir.

Qor obrazi faqat tabiat hodisasi sifatida emas, balki sovuqlik, befarqlik, ma'naviy bosim va qiyinchiliklarning ramzi sifatida talqin qilinadi. U inson hayotidagi og'ir sharoitlarni, ichki siqilish va erkinlikning cheklanishini ifodalaydi. Lola obrazi esa aksincha, noziklik, go'zallik, poklik va eng muhimi, umid ramzi sifatida gavdalanadi.

U qor ichida o'sishi bilan insonning eng og'ir sharoitlarda ham o'z ezgulik va ma'naviy qadriyatlarini saqlab qolish qobiliyatini ko'rsatadi. Hikoyada inson obrazi ham muhim ahamiyatga ega bo'lib, u atrofdagi voqelikni chuqur idrok etuvchi, ichki kechinmalari bilan yashovchi, haqiqat va adolatni anglashga intiluvchi shaxs sifatida tasvirlanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Cho'lpon. "Qor qo'ynida lola". – Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi nashriyot, 1989.
2. Cho'lpon. Tanlangan asarlar. – Toshkent: Ma'naviyat, 2000.
3. Adabiyotshunoslik asoslari. – Toshkent: O'qituvchi, 2015.
4. Karimov N. O'zbek adabiyoti tarixi. – Toshkent: Fan, 2012.
5. Yo'ldoshev Q. Adabiyot nazariyasi. – Toshkent: Universitet, 2018.
6. Hoshimov O. Adabiyot va hayot. – Toshkent: Sharq, 2007.
7. Sodiqov S. Badiiy tahlil asoslari. – Toshkent: O'qituvchi, 2016.
8. Rustamov A. O'zbek jadid adabiyoti. – Toshkent: Ma'naviyat, 2009.
9. Rahmonov B. Cho'lpon ijodi va zamon. – Toshkent: Fan, 2014.
10. Tursunov H. Adabiy tahlil metodikasi. – Toshkent: Noshir, 2020.

11. Usmonov M. Ramziy obrazlar va ularning talqini. – Toshkent: Adabiyot, 2013.
12. Begmatov A. O‘zbek hikoyachiligi. – Toshkent: Universitet, 2011.
13. Qodirov S. Jadidlar adabiy merosi. – Toshkent: Sharq, 2008.
14. O‘zbek adabiyoti (Xrestomatiya). – Toshkent: O‘qituvchi, 2019.